

In-Nanna Ibieraħ u Jien illum! – tifikiriet

Lina Brockdorff

Il-kelma “nanna” jista’ jkollha żewġ tifsiriet: waħda tfisser omm ommi jew omm missieri, waqt li nista’ l-istess kelma nużaha għal mara mdaħħla fiż-żmien.

Qisni qed naraha issa lil nannti Marija Konċetta, meta bdiet tikber u tgħodd fuq il-ħamsa u ħamsin sena. Dan fis-snin tletin, ta’ qabel it-Tieni Gwerra. Aktarx li tistagħgeb taqra ħamsa u ħamsin, tissuspetta li għajnejk qed iqarrqu bik jew li hemm xi għelt fil-kitba. Xejn minn dan kollu! Għax il-ħamsa u ħamsin sena ta’ dak iż-żmien tista’ bl-akbar heffa tqabbilhom mas-sebghin jew tmenin tal-lum! In-nies kienu jgħixu ħajja iqsar minna. Meta xi ħadd kien jagħlaq il-ħamsin jibda jqis ruħu max-xjuħ, man-nanniet. Il-kelma “anzjan” ma kellhiex il-konnotazzjoni li għandha llum. Qajla konna nużawha fil-Malti ta’ kuljum! Daż-żmien qisna nistmerru nliissnu biss il-kelma “xiħ” jew “xiħa”, bħal dak li qallu miskin hu min jgħaddu s-snin minn fuqu, u billi nibdlulu ismu u nsejnhulu “anzjan” inkunu qed innaqqulu mill-annati! Mur ifhem!

Nannti ma kenitx eċċezzjoni. Meta għalqet ħamsa u ħamsin, niftakarha bir-rassenjazzjoni ta’ Ġob ta’ żmienna twarrab kull libsa tal-kulur. Bdiet bħala l-ewwel pass tilbes dawk blu skuri, grizi, kannella jew suwed ittikkjati jew irrigati bl-abjad. Dan kien il-pass intermedjarju, qabel ma tfiet kull lewn minn fuqha u tkeffnet bl-iswed. Jaħasra nannti kienet niexfa daqs aringa u qajla kien joqgħodilha l-iswed. Saret qisha dell ta’ dak li kienet qabel. Din il-bidla tatni f’għajni. Kont nistaqsiha għaliex għamlet hekk u t-tweġiba kienet dejjem:

“int għadek żgħira, ma tifhimx... għax hekk xieraq.” Domt nistaqsiha, imma dejjem qatgħetli l-għatx bil-perżuta.

L-Isla, xi nisa li qajla kellhom x'jagħmlu, kienu bl-akbar reqqa jżebbġu għajnejhom u jzommu kalkolu ta' kemm għalqet żmien kull Sengleana, inkluża s-Sa Ċett, u li jekk ma tibdilx il-qoxra mlewna ta' barra, jibdew jiskandalizzaw ruhhom biha! “Min jaf x'qed tippretendi? Tgħid x'għandha f'moħħha? Ġizumarija fiex wasalna!” Mur oqgħod bihom!

Għandek tgħid, paċenzja li l-proċess naturali tax-xjuħija jisraqlek il-par wardiet roża minn ħaddejx flimkien mal-lewn naturali ta' xagħrek, ikemmixlek il-ġilda u jbaxxi d-dawl leqqieni ta' għajnejk. Biex tagħqad jonqos li twarrab il-ftit ilwien tal-ħwejjeġ li b'xi mod itaffu l-monotonija tad-dehra tiegħek. U kemm kienu bla gost dawk il-bluzi suwed, bla tlellix u bla frilli u bla ċfuf, bla piegi u bla pnatar ... xejn, awsteri kemm tridhom. Dmirhom kien biss li jostru saħansitra kull l-iċken dettall fiżiku li jiffirma l-mara!

L-istil tax-xagħar biddlitu wkoll. Fejn qabel xagħarha kien imġiegħed naturali u mitluq fuq spallejha, issa beda jdur issikkat ġo qagħqa marsusa, toppu fuq wara b'gozz fufiċetti twal suwed tal-ħadid. Wara dan l-istadju, ix-xagħar ma kienx idum ma jitlef lewnu, jiżzewwaq bil-griż u wara ftit isir kollu abjad. Hadd qisu ma kien sama' biż-żebgħa tax-xagħar.

Issa jekk saret dil-bidla fid-dehra tagħha, kien hemm bidla akbar fit-taqsim tax-xogħol u ta' kif tfekren ġewwa u barra mid-dar. Niftakarni noqogħdu fl-istess f'dar, u qed nisma' illum l-litanija t'ommi: “Ma, tifhabatx, ftakar li inti illum m'għadekx li kont. Strieħ, poġġi bilqiegħda u indukrali liċ-ċkejken.” U n-nanna dritt tbaxxi rasha tobdi lil bintha aktar milli nobduha aħna t-tfal.

Ta' l-għaġeb, qisu ftit kien ikollha fiex tqatta' l-ħin tal-jum! Iżzebbeġ il-kuruna tar-rużarju jew tintilef f'xi faxxiklu ta' rumanz li jiġu jduru bih dar dar kull ħmistax. Ma rridx ninsa, kienet b'nuċċali fuq il-ponta ta' mneħirha taħdem il-kalzetti tal-ħajt fuq erba' labriet; inkella traqqa' xi peduna li ttiklitilha l-għarqub fuq speci ta' bajda tal-injam jew tai-irħam; u peduni għat-tiswija l-Mulej kien dejjem jipprovdilha għax konna torċma tfal! Xi drabi taħdimlek ukoll xi xalla tas-suf bil-ganċ.

Drabi oħra, ommi u missieri jħajruha tagħmel passejn magħhom filgħaxija, hi fin-nofs, waqt li labranzetta jzommuha għax wisq forzi ma kellhiex; il-qasab ta' riġlejha bdew jitgħawġu, saru jagħtu fit-tond u ma baqgħux dritti kif kont nafhom qabel.

Ir-rutina tal-ikel inbidlet ukoll. Snien ma tantx kien fadlilha. Minħabba f'hekk spiss taraha ftittet xi galletta, biskuttell, xi ottu jew qagħqa helwa fil-kafè

jew fil-kokotina, jew tbill fettul ħobż fi ftit inbid aħmar bi ftit zokkor. Waqt li għall-ikliet ewlenija tal-jum kien hemm il-platt tas-smid toqlija, jaħsara, (kien ifakkarni fl-ghasida tat-tiġieġ), brodu bit-tarja tal-kunsulat, torta tal-ħaxu, inkella biċċa rkotta, xi platt minestra jew xi ħuta friska. Ma' dawn, bajda nejja friska li kienet tixrob minn taħt it-tiġieġa u tazza ħalib kollu ragħwa, dritt kif jaħlibhielha Ġiljan tal-mogħoż. Intenni, li dak iż-żmien bl-għajnejn ta' tifla kont nithassarha lill-povra nannti. Kont beżgħana li nispiċċa bħalha!

Imma “iż-żmien itul, u l-qarn idur” kienu jgħidu x-xjuħ tagħna, u għalkemm setgħu kienu nies bla ħafna skola, kienu jafu xi jgħidu għax kellhom l-aqwa għerf - dak li jitgħallmu mill-esperjenza tal-ħajja. Illum qbiżt is-sena li fiha kienet nannti f' dak iż-żmien. Ġara li llum inqalbet il-folja! Għax issa spicċajt nithassar lili nnifsi – eżerċizzju mhux ta' min jinkuraġġih, għax jaf iwaqqgħek f' dipressjoni. Iva, illum ngħir għall-ħajja li kienet tgħix l-għażiża nannti.

Ikolli nammetti li għandi ħafna x'jaħjini u li nannti qatt ma ħolmot bihom, ibda mid-dehra ta' persunti. Dan huwa fattur ta' importanza kbira għal kull Eva. Illum ma tantx għadek tara nisa b' xagħarhom imżewwaq bil-griż għax għandna kull tip ta' żebgħa tax-xagħar, barra mill-offerta li tista' ttawwal dan ix-xagħar, tibdillu l-istil u l-maxta, kif trid u meta trid. Hawn dentisti kapaci jirrangawlek sett snien isbaħ milli żejntek bihom in-natura; kremi u kulur tal-wieċ, essenzi ta' żjut biex jirrilassaw il-muskoli li ilhom ibsin, barra minn terapiji varji li bihom tistimula l-gilda li ma turix is-sintomi ta' xjuħija, u, allaharess qatt, jikxfu kemm-il sena tgħodd. Issib kliniċi li joffrulek dieti speċjalizzati biex tibqa' f'saħħtek u tiġġieled ix-xjuħija. Biex ma nsemmix xi interventi kirurġiċi li b' manipulazzjoni tal-għageb jibdlulek kull parti ta' ġismek u jgħibuk għalli kont tletin sena qabel! Jekk mhux aħjar ukoll! Hwienet tal-ħwejjeġ u żraben ilellxu kemm trid, u ħadd ma jindahallek liema lewn jew stil tilbes. Affarik.

Illum tgħallimnieha bl-amment: jekk trid tibqa' f'sikktek jeħtieġ li toqgħod b'seba' għajnejn dwar dak li tiekol. Din tal-ikel nehodha bis-serjetà. Xtrajt forn tal-gass u ieħor tal-elettriku barra minn majkrowejv u kull tip ta' bormaform tal-aħħar moda li ssajjar kollox f'kemm ili ngħidlek, waqt li jserrħuli moħħi li jsaffu kull qatra xaħam, inkella nista' nitlef il-figura, barra mill-fatt li hemm ir-riskju li jitflagħli l-kolesterol u l-pressjoni. Għandi vit apposta li jsaffili l-ilma, li ma jmurx, barra minn hawn, titrabbhieli xi nitfa ta' ġebbla!

Iktar minn hekk, fil-kċina għandi wkoll il-magna tal-ħasil tal-platti, u naturalment, oħra li taħsel il-ħwejjeġ, waqt li għax-xitwa, magna oħra li tixxotta kull qatra ilma minnhom. Anqas ninsa li hemm il-magna li taħsel l-art u tnaddaf it-tapiti, purtieri u s-sufanijiet.

Għal mogħdija taż-żmien lanqas biss noħlom li nqatta' l-aħħar jiem ta' ħajti naħdem fuq l-erba' labriet! U ħallina! Għandi t-televizjoni, il-vidjow, il-kompjuter; hemm il-każin fejn spiss immur nilgħab il-karti, u waqt li nistrieħ fizikament, ilsieni ma jehdiex itaqtaq fuq l-aħħar aħbarijiet dwar il-ġirien. Żid il-ħarġiet bil-karozza li jorganizza l-Kunsill jew il-Parroċċa. U jekk xi darba nixtieq il-kumpanija naqbad it-telefown, il-mowbajl, nibgħat messagġi bl-internet u 'niċċettja' ma' dik u ma' dak ... tajjeb jew ħazin ngħaddiha. Lanqas ma għandhom ċans li l-kesħa tax-xitwa jew l-ghomma tas-sajf ikidduni, għax ili li ħsibt għall-arja kondizzjonata.

Bħalissa nistħajlek tgħid: "Din se ddum tiffanfra? Kif dardritni!" U li int wasalt f'konkluzjoni li ma jonqosni xejn, li qed ngħix ħajja ta' reġina, jew fil-ġenna tal-Eden. Imma b'xorti ħazina ngħidlek li mhux hekk, għax donnu x-xitan ma jaħmel lil hadd bi kwietu.

Il-bużillis qiegħed hawn. Li kull mezz ta' kumdità li semmejt, bil-magni b'kollox, dawn jafu jobdu u jaħdmu ... imma jafu wkoll jagħmlu ta' rashom; waqt li għandhom ħabta jieqfu ħesrem b'xi ħsara ... li biex ngħid is-sewwa, din bosta drabi nikkagunaha jien għax inniżżel xi buttuna bi żball!

Ifhimni u aghdirmi! Tuzzani ta' buttuni jew ta' swiċis li wliedi eħfilhom jagħtu l-voti: "Imissni ili li tgħallimt sew kif inċaqraqhom wara xulxin. Dawn affarijiet serji. M'għandix niċċajta mal-elettriku. Jien mhux xi injoranta, jien rasi iebša u ma rridx nitgħallem, dak kollox! Jiġrili hekk għax nibża' minnhom, u dawk mhux ser jigdmuni, dawk m'għandhomx snien." Terġa', għandi turrin karti ta' direzzjoni b'xi tmien ilsna, (imma mhux bil-Malti) ta' kull aċċessorju u ta' kull magna flimkien ma' patafjun ta' garanziji li l-magna f'sikkitha u serraħ mohħok għax ser taħdem għal bosta snin. Sadattant l-ebda ħoss jew ċaqliqa mill-magna! Għalxejn inkellimha tajjeb għax ma tafx bil-Malti! Hemm trid tarani!

B'tant swiċis madwari kif inhu possibbli li niftakar eżatt b'liema ordni kelli nagħfas dak il-mingħul ta' swiċċ li suppost imissni għafast? Biex inkompli ngħaxxaqha nibda nixgħel u nitfi dik il-mishuta magna forsi xi darba jiftillha tibda taħdem u tħallini b'sabri. Jaħasra kollu ta' xejn!

Meta nkun f'dagħdigha bħal din saħansitra jkun hemm drabi fejn ninsa fejn ħallejt il-mowbajl. "Iva, Sant'Antnin għalxejn inwiegħdek għaxar ċenteżmi? Kemm sar għali xogħlok! ... Jeħtieġli naħdem sew kemm imissni noffrilek la dawwarna għall-ewro." Hawn! Sibtu fl-aħħar il-mowbajl. Dan ukoll ma jridx jixgħel? Nibda ninkwieta. Ixoqq l-gharaq għalija. Ikolli npoġġi bilqiegħda għax riġleja nħosshom jerħuni. Nishet is-siegħa u l-waqt li ħallejt 'il uliedi

jipperswaduni u jirregalawli dawn il-*gadgets*. Il-pressjoni tielgħa, qalbi tħabbat goff, in-nifs jonqos, nistħajjel li 'domnu', s'hawn għamilna! Addijo magni u kumdità.

Bħalissa ninsab f'wieħed minn dawn l-attakki. Qajla għandi forza nasal sat-telefown li jinsab 'il bogħod. Il-*cordless* qiegħed għat-tiswija. Tibżax, tippanikjax ... ikkalma ... sib il-mowbajl, hemm fuq it-tavolin żgur ħallejtu. Ix-xjaten! Qed niftakar insejt niċċarġjalu l-batterija! Kif ser insejjaħ għall-ewwel għajnuna? ... U le, din mhix ħajja! Qed tifhem issa għaliex ngħir għal nannti li ma kellha qatt tgħaddi minn purgatorju bħal dan? Kemm kienet aħjar il-ħajja dak iż-żmien meta nannti saret nanna!